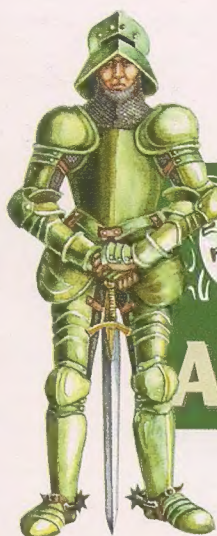

Liduramžių istorijos
ATLASAS

8 klasei

Viduramžių istorijos **ATLASAS**

TURINYS

VIDURINIEJI AMŽIAI

Chronologinė lentelė	2–3
Germanų valstybės	4
Frankų valstybė	5
Bizantijos imperija	6
Arabų užkariavimai. Islamo pasaulis	7
Vikingai ir Pabaltijys	8
Europos valstybės XII a. pabaigoje	9
Kryžiaus žygiai. Lotynų imperija	10
Mongolų pasaulis. Aukso Orda. Kijevo Rusia	11
Katalikų bažnyčia. Pramonė ir prekyba Europoje XIII–XIV a. Maro plitimas	12
LDK susikūrimas ir kaimynai	13
LDK XIII–XIV a. Lietuvos krikštas	14
LDK kovos su Vokiečių ordinu. Chronologinė lentelė	15
LDK XV a. (klestėjimo laikai)	16
1410 m. karas su Vokiečių ordinu. Žalgirio mūšis	17
Anglijos ir Prancūzijos šimto metų karas. Turkų Osmanų imperija	18
Didieji geografiniai atradimai	19
Katalikų bažnyčios reformacija ir kontrreformacija	20
Europos valstybės XVI a. Nyderlandų išsivadavimo kova	21
Trisdešimties metų karas Europoje. Rusijos plitimas	22
Renesansas ir humanizmas Europoje. Anglijos pilietinis karas	23
LDK ir Lenkijos karalystė XVI–XVII a. Chronologinė lentelė	24

NAUJIEJI AMŽIAI

Lenkijos ir Lietuvos valstybė XVII–XVIII a. Šiaurės karas	25
Prekyba ir kolonijos XVII–XVIII a.	26
Švietimo reforma Respublikoje XVIII a. Universitetai Europoje	27
Europos valstybės XVIII a. Septynerių metų karas	28
JAV nepriklausomybės karas. Pramonės perversmas Anglijoje	29
Lenkijos ir Lietuvos valstybės padalijimai. 1794 m. sukilimas Respublikoje	30
Prancūzijos didžioji revoliucija	31
Lietuvos valdovai XIII–XVI a.	32

Prancūzija, Vokietija, Italija

Anglija, Šiaurės valstybės, Ispanija

Azija, Artimieji Rytai, Pietryčių Europa

LDK ir jos kaimynai,

400

400

466 vestgotai įkuria karalystę Akvitanijoje (sostinė Tulūza)
 476 nuverstas paskutinis Romos imperatorius. Žlunga Vakarų Romos imperija
 486 Chlodvigas įkuria Frankų valstybę po pergalės Soissons mūšyje prieš Romos statytinį Siagrijų
 493–526 Teodorikas I suvienija romėnus ir gotus ir įkuria Ostgotų karalystę Italijoje

510–711 frankų išstumti vestgotai įkuria karalystę Ispanijoje
 542 maras Europoje

568–774 langobardai įkuria karalystę Italijoje

687 laimėjusi Tertry mūšį Karolingų dinastija įsitvirtina Frankų karalystėje

600

600

732 Poitiers mūšyje frankai sustabdo arabų veržimąsi į Europą
 756 susikūrė Popiežiaus sritis

774 Karolis Didysis (768–814) užkariauja Lombardijos karalystę
 800 popiežius karūnuoja Karolį Didįjį imperatoriumi

843 Verdun'o sutartimi Karolingų imperija padalijama į Vidurinę (Lotaras I), Rytų – (Ludvikas Vokietis) ir Vakarų Frankų – (Karolis II Plikagalvis) karalystes
 880 Ribemont'o sutartis (išskyrus nedidelius pakilimus Prancūzijos ir Vokietijos karalysčių siena viduramžiais liko nepakitusi)
 881–887 Karolis III Storalis užkariauja Italiją ir pasiskelbia Rytų Frankų (Vokietijos) imperatoriumi

800

800

919–936 Henrikas I – suvienytos Vokietijos karalius
 936–973 vokietijos karalius Otonas I
 955 Lechfeld'o mūšyje Otonas I sutriuškina vengrus madjarus, po to – slavus
 962 Otonas I paskelbiamas Šventosios Romos imperijos imperatoriumi

1054 didžioji schizma. Krikščionių bažnyčia suskilo į Rytų (stačiatikių) ir Vakarų (Romos katalikų) bažnyčias
 1073 popiežius Grigalius VII. Prasideda konfliktas tarp pasaulietinės valdžios (imperatoriaus) ir bažnyčios (popiežiaus)
 1095 Clermont'o sinodas (popiežius Urbanas II) kviečia kryžiaus žygin į Šventąją žemę (simbolis – raudonas kryžius)
 1096–1099 1-asis kryžiaus žygis

prancūzų ir normandų riteriai užkariauja Anatoliją ir Siriją, užima Jeruzalę bei įkuria vasalines kryžininkų valstybes
 apie XII a. kuriasi pirmieji Europos universitetai: Bolonijos (teisės), Salerno (medicinos), Paryžiaus (teologijos ir filosofijos)

1000

1000

apie 442 šiaurės Afrikoje įkuriamą pirmoji nepriklausoma germanų valstybė Vakarų Romos imperijos teritorijoje. Vandalų karalystė (Geiserikas)
 455 vandalai nusiaubia Romą

apie 450 anglai, saksai ir jutai pradeda užkariauti Britaniją

apie 500 Jutlandijos pusiasalyje apsigyvena danai

apie 600 švedai valdo beveik visą dabartinės Švedijos teritoriją. Norvegijoje – atskiros taikingos karalystės

711 arabai įsiveržia į Ispaniją

750 Ispanijoje įkuriamas Córdoba's emyratas

790–840 prasideda „vikingų era“: normanai pradeda grobiškius žygius į keltų žemes (793 Lindisfarne'o vienuolyno plėšimas) ir fryzų pakrantes

nuo 840 danų vikingai kontroliuoja didelę Anglijos teritoriją, pradeda žygius į Portugaliją, Balearų salas, pasiekia Italiją

nuo 872 po Norvegijos suvienijimo dauguma norvegų vikingų įsikuria Islandijoje
 871–899 anglų karalius Alfredas Didysis sustabdo danų skverdimąsi ir valdo žemes į pietus nuo Chester'io ir London'o
 896 danų vikingai įsikuria Senos žemupyje

912 danai įkuria vasalinę Normandijos kunigaikštystę šiaurės Prancūzijoje

959–975 Edgaras sutriuškina danų, škotų ir valų kariuomenes ir pasiskelbia visos anglų ir saksų valstybės valdovu

982 norvegai atranda Grenlandiją
 apie 1000 norvegai pasiekia Ameriką (Vinlandą)

apie 1000 prasideda Iberijos (Pirėnų) pusiasalio atkariavimas iš arabų
 1016–1035 Danijos karalius Knutas I Didysis valdo Angliją ir dalį Norvegijos. Anglija – stipriausia šiaurės jūros valstybė

nuo 1066 Normandijos kunigaikštis Viljamas Užkariautojas suvienija užimtas žemes ir įkuria Anglijos karalystę
 1059–1085 normanai kontroliuoja pietų Italiją
 1130 Rodžeris II suvienija Siciliją, Kalabriją ir Apuliją, įkuria normanų karalystę (sostinė Palermas)

1154 Henrikas II tampa Anglijos karaliumi ir paveldi feodalinės žemės valdas Prancūzijoje. Plantagenetų dinastijos pradžia

395 Rytų Romos imperijos (vėliau Bizantijos imperijos) nepriklausoma raida
 451 po pralaimėjimo Katalauno mūšyje Atilos vadovaujami hunai grįžta į Priekarpatę. Sustabdomas hunų skverdimasis į Europą.

527–565 imperatorius Justinianas I (Bizantijos imperijos klestėjimas)
 533 sunaikinama vandalių karalystė (Belisarijus); šiaurės Afrikoje ir Italijoje atkuriamas Rytų Romos valdžia
 538 pastatyta Sv. Sofijos katedra Konstantinopolioje (bizantinės architektūros sedėvras)

550–800 avarai ir pietų slavų gentys įkuria valstybę Tisos upės baseine

apie 570–632 gyveno pranašas Mahometas
 622 pranašo „Hegira“ (skrydis į Mediną); islamo kalendoriaus pradžia
 apie 630 įkuriamas arabų valstybė
 632 miršta Mahometas; arabai ima plėsti savo valdas
 632–656 arabai užkariauja Siriją, Persiją, Egiptą, šiaurės Afriką
 661–750 valdo Omejadų dinastija. Arabų valstybės klestėjimas, teritorija išsiplėčia nuo Pirėnų iki Kinijos

apie 680 į dabartinės Rusijos pietų stepes pasitraukę hunų likučiai įkuria Bulgarų valstybę (chanas Asparuchas)

711 musulmonai įsiveržia į Ispaniją (Tarikas) ir sutriuškina vestgotų kariuomenę
 732 Poitiers mūšis. Sustabdytas arabų veržimasis į vakarų Europą

751 Bizantija netenka įtakos Italijoje
 750–1258 nuvertus Omejadų dinastiją, įkurtas Abasidų kalifatas (sostinė Bagdadas)

apie 864 po chazarų antpuolių viena bulgarų grupė priima krikščionybę ir įkuria bulgarų valstybę Dunojaus žemupyje, kita – Volgos aukštupyje (gyvavo iki XIII a. mongolų antpuolių)

867 Bizantijos patriarchas Fotijus atskiria stačiatikių bažnyčią nuo Romos

apie 1000 arabų valstybė suskyla į nepriklausomas islamo valstybes
 1014 bulgariai paverčiama Bizantijos provincija

1055 turkai seldžukai užima Bagdadą
 1071 Manzikerto mūšis. Turkai seldžukai sutriuškina Bizantijos kariuomenę ir įkuria Ikonijaus sultonatą
 1135 Almohadai valdo šiaurės Afriką
 1171 Saladinai sunaikina Fatimidų kalifatą, užkariauja Egiptą ir įkuria Ajudidų imperiją
 1187 sultonas Saladinai užima Jeruzalę, sunaikina kryžiuočių valstybes Artimuosiuose Rytuose

V–VIII a. formuojasi baltų gentių junginiai

800–850 švedų vikingai (vairagai) įkuria savo valdas (Gardarikę) prie Ladogos ežero. Riurikas suvienija slavų ir finų gentis ir įkuria Naugardo valstybę

854 kūršių kovos su švedų vikingais (Apuolės apgultis)

882 Olegas suvienija Naugardo ir Kijevo valstybes ir įkuria Kijevo Rusios valstybę su sostine Kijevu

nuo 890 madjarai vengrai (klajoklių ugrų gentys) įsikuria prie Dunojaus ir Tisos upių. X a. priima krikščionybę. Įkuriamas Vengrijos karalystė

apie 960 lenkų gentys jungiasi į vieną valstybę (Mieszkas I)
 966 Lenkija priima krikštą

1000 įkuriamas Gniezno arkivyskupija

1009 Kijevo Rusios krikštą

1147 kryžiaus žygis prieš pagonis į Pabaltijį (Pamarėnų žemes)

500

500

700

700

800

800

900

900

1000

1000

1100

1100

Prancūzija, Vokietija,
Italija

1147–1149 2-asis kryžiaus žygis; prancūzų ir vokiečių riterių sąjunga
1152–1190 valdo vokiečių imperatorius **Frydrichas I Barbarosa**
XII–XIV a. Europoje plinta **gotikinė architektūra**, keičianti romaninį stilių
1189–1192 3-asis kryžiaus žygis, vadovaujamas Vokietijos imperatoriaus Frydricho I Barbarosos, Anglijos karaliaus Ricardo I Liutširdžio ir Prancūzijos karaliaus Pilypo II
1190 Akroje įkuriamas **Teutonų** (kitaip Vokiečių, Kryžiuočių) ordinas
1198–1216 popiežius Inocentas III įtvirtina popiežiaus valdžią kaip vienintelio Dievo vietininko žemėje
1202–1204 4-asis kryžiaus žygis. Užimamas Konstantinopolis.
1212 žlunga vaikų kryžiaus žygis
1215 įkurta vyskupinė inkvizicija
1217–1221 5-asis kryžiaus žygis
1226–1270 Liudvikas IX – Prancūzijos valdovas („pasaulio teisėjas“)
1228–29 6-asis kryžiaus žygis. Užimama Jeruzalė
1248–1254 7-asis kryžiaus žygis į stipriausią musulmonų valstybę – Egiptą
1270 8-asis kryžiaus žygis į Tunisą žlunga marui išgudžius didžiąją dalį Liudviko IX kariuomenės ir jį patį
1309 popiežiaus rezidencija perkeliama į Avignon'ą Prancūzijoje. Prasideda Bažnyčios sekuliarizacija ir skilimas
1337–1453 Prancūzijos ir Anglijos Šimto metų karas
1347–1354 Europa nusiaubia maras.
„Juodoji mirtis“ prasiskverbė iš Azijos
1360 Bretigny taikos sutartis – pirmosios Šimto metų karo fazės pabaiga (Anglija valdo visą pietvakarių Prancūziją)
1415 Azincourt'o mūšis. Anglija atnauja puolimą, užkariauja didžiąją Prancūzijos dalį. Burgundija sudaro sąjungą su Anglija
1419–1434 husitų karai Čekijoje
1428 Zana d'Arc: prasideda prancūzų išsivadavimo kova
1431 Zana d'Arc sudeginama ant laužo

1445 Johann Gutenberg atspausdina pirmąją knygą (Bibliją) Europoje
1453 Šimto metų karo pabaiga: Anglija praranda žemes Prancūzijoje (išskyrus Calais)
XV a. antroje pusėje Humanizmo ir Renesanso epochos pradžia Europoje
1494–1516 Italijos karas: prasideda prancūzų ir Habsburgų kova dėl hegemonijos Europoje
1517 Martyno Liuterio (1483–1546) tezės: **bažnyčios reformacijos pradžia** (protestantizmas)
1524–25 valstiečių karas Vokietijoje
1540 įkuriamas Jėzuitų ordinas
1541 J. Kalvinas įkuria reformatų bažnyčią Ženevoje (kalvinizmas)
1545 Tridento susirinkimas – **kontreformacijos pradžia**
1555 Augsburg'o religinė taika
1562–1598 hugenotų religinis karas Prancūzijoje
1572 Baltramiejaus naktis. Katalikai išžudo 20 tūkstančių hugenotų
1618–1648 Trisdešimties metų karas Vokietijoje baigiasi **Vestfalijos taika**
1667–1697 Prancūzija plečia valdas Europoje

1701–1714 Ispanijos įpėdinystės karas baigiasi Ispanijos imperijos padalijimu
1740–1748 Austrijos įpėdinystės karas. Prūsijos karalius **Frydrichas II** užkariauja Sileziją
1756–1763 Septynerių metų karas. Karinės sąjungos Europoje: Anglija ir Prūsija prieš Prancūziją, Austriją ir Rusiją

1789–1794 Prancūzijos didžioji revoliucija

Anglija, Šiaurės valstybės,
Ispanija

1201–1241 stiprėja Danijos karalystė (užkariautos Norvegija, Pamaris, Estija, Kursas)
1212 Las Navas mūšyje sunaikinama Almohadų valstybė. Išskyrus Granadą arabai netenka visų žemių Europoje
1215 karalius Jonas pasirašo privilegijas Anglijos bajorams (**Magna Carta**) – pirmąją Europos konstituciją

1265 pirmasis parlamentas Anglijoje
1272–1305 Edvardas I; stiprėja Anglijos karalystė
1284 Velsas tampa Anglijos provincija

1339 Edvardas III pradeda Anglijos ir Prancūzijos Šimto metų karą
1361–1370 Danijos karas prieš Hanzos lygą dėl įtakos Baltijos jūroje
1397 Kalmar'o taikos sutartis – Danijos, Norvegijos ir Švedijos sąjunga

1455–1485 pilietinis karas Anglijoje (Baltoji ir Raudonoji rožė)

1479 Kastilijos ir Aragono karalystė įkuriamas sąjunga, Ispanijos karalystės įkūrimas

1492 Ispanija užkariauja **Granadą** (baigiama Ispanijos rekonkista)
1492 Kristupas Kolumbas atranda Ameriką
1498 portugalas **Vasco da Gama** atranda kelią į Indiją

1534 Anglijos karalius **Henrikas VIII** nutraukia ryšius su Roma. Įkuriamas nepriklausoma **Anglikonų bažnyčia**
1558–1582 Livonijos karas dėl įtakos Baltijos regione
1568–1648 kova dėl Olandijos nepriklausomybės
1579 Utrechto sąjunga: Olandijos nepriklausomybės nuo Ispanijos paskelbimas
1580 Ispanijos ir Portugalijos valstybių sąjunga – galingiausia kolonijinė imperija
1588 La Manche mūšyje britų laivynas sutriuškina „nugalimąją Ispanijos armadą“
1621 po Altmark'o taikos Švedija viešpatauja Baltijos jūroje (užkariaujama Livonija)
1625–1629 Danija įsitraukia į Trisdešimties metų karą kaip Vokietijos imperijos sąjungininkė
1630–1648 Švedija paremia protestantus ir stoja į Trisdešimties metų karą
1642–1648 pilietinis karas Anglijoje
1649 vadovaujant Cromwell'ui nukirsdintas **Karolis I**, panaikinta monarchija Anglijoje
1648 Hagos taikos sutartis, Ispanija pripažino Olandijos valstybę
1660–1688 Anglijoje atkuriamas monarchija
1688 konstitucinė monarchija Anglijoje (Šlovingioji revoliucija)

1707 Škotijos ir Anglijos sąjunga (Didžiosios Britanijos įkūrimas)
1709 švedų kariuomenės sutriuškinimas ties **Poltava**
1706–1721 Šiaurės karas baigėsi Rusijos pergale kovoje dėl įtakos Baltijos jūroje
1754–1763 Didž. Britanijos ir Prancūzijos kolonijų karas baigėsi visiška anglų pergale (valdo beveik visą Šiaurės Ameriką)
1775–1783 Anglijos kolonijų nepriklausomybės karas Šiaurės Amerikoje
1776 Jungtinių Amerikos Valstijų įkūrimas

Azija ir Artimieji Rytai

1204 kryžininkai užima Konstantinopolį. Įkuriamas **Lotynų imperija (1204–1261)**, padalyta į feodales kryžiuočių valstybes

1206 Čingischanas (1167–1227) suvienia mongolų-totorių gentis ir pradeda užkariauti Aziją

1229–1241 Didysis chanas Ugedėjus užkariauja Šiaurės Kiniją ir Persiją

1236–1255 chano Batijaus žygis į vakarus. Nukariauja Kamos bulgarus, užima Kijevą.

1241 Batijaus vadovaujami mongolai sumušia vokiečių ir lenkų riterius ties **Legnica** bei Vengrijos kariuomenę prie **Sajo upės**. Europą išgelbsti staigi chano mirtis

1244 musulmonai užkariauja **Jeruzalę**, krikščionys galutinai praranda miestą

1251 įkurta **Aukso Orda**. Rusija izoliuojama nuo Europos

1251–1265 Hulagu užkariauja Persiją ir įkuria II Chano imperiją

1258 mongolai nuniokoja **Bagdadą**, sunaikina Abasidų kalifatą. Tolimesnį veržimąsi į Egiptą sustabdo mameliukai

1279 mongolai užkariauja pietų Kiniją

1281–1326 turkas Osmanas I įkuria Osmanų imperiją

1291 mameliukai užkariauja Akrą – paskutinę krikščionišbės tvirtovę Azijoje

1341 Azijoje prasideda **maras** – „Juodoji mirtis“

1360 Timūras (Tamerlanas) pradeda vienyti išsibarsčiusią mongolų imperiją

1362 Osmanai užima Adrianopolį ir sunaikina **Bizantijos imperiją**, kurios sudėtyje lieka tik Konstantinopolis

1389 Kosovo mūšyje palaužiamas krikščioniškų Balkanų tautų pasipriešinimas, Osmanų imperija išplečiama iki Dunojaus upės

1402 Angoros (Ankaros) mūšyje Timūras sutriuškina Osmanų kariuomenę Turkijoje

1405 po Timūro mirties suyra **mongolų imperija**

1413–1451 Osmanų imperijos plitimas

1453 Osmanai užima **Konstantinopolį**, kuris pavadinamas **Istanbulu** (Turkijos sostinė)

1520–1566 Osmanų imperijos klestėjimas (Suleimanas II)

1526 Mohács'o mūšyje Osmanai sutriuškina vengrus. Vengrija tampa Turkijos vasale

1571 Lepanto jūrų mūšyje turkai praranda savo dominavimą Viduržemio jūroje

1683–1699 Prancūzijos remiama **Turkija** kariauja prieš Habsburgų **Austriją** (šios sąjungininkės Lietuva, Lenkija ir Rusija)
1693 Vienos apgultis

1699 Karlovcų taika: Habsburgai atkovoja Vengriją iš turkų įtakos

1716–1718 Turkijos ir Austrijos karas. Turkai praranda Belgradą
1737–1739 Turkijos karas prieš **Austriją** ir **Rusiją**

1787–1792 Turkijos ir Rusijos karas. Rusija užkariauja šiaurines Juodosios jūros pakrantes

LDK ir jos kaimynai

1201 įkuriamas Ryga ir Kalavijuočių (Livonijos) ordinas
1223 Kalkos mūšyje mongolai sumušia rusų kariuomenę

1226 Kulmo žemė laikinai atiduodama valdyti **Kryžiuočių ordinui** (mainais į prūsų genčių apkrėstijimą ir Lenkijos žemių apsaugą)

1230 Livonijos ordinas prisijungia **kuršių žemes**

XIII a. pirmoje pusėje Mindaugas suvienia lietuvių gentis į valstybę

1236 Saulės mūšyje sutriuškinama Livonijos ordino kariuomenė

1237 Kryžiuočių ir Kalavijuočių ordinų sąjunga

1241 pirmasis **mongolų-totorių** įsiveržimas į Lenkiją

1242 Lėdo mūšyje ant Peipaus ež. baigiasi kalavijuočių skverbimasis į Naugardo žemes

nuo 1245 mongolų-totorių jungas visoje Rusijos teritorijoje

1253 Mindaugo karūnavimas

1260–1274 didysis prūsų sukilimas (Herkus Mantas)

1316–1341 Gediminai – Lietuvos didysis kunigaikštis

1320 Vladislavo Lokietkos karūnavimas Lenkijos karaliumi. Lenkijos suvienijimas

1325 pirmoji lietuvių ir lenkų taikos sutartis prieš kryžiuočius

1333–1370 Kazimieras Didysis – Lenkijos karalius

1345–1377 Algirdas – Lietuvos didysis kunigaikštis. Valstybė toliau plečiama į rytus

1346 Livonijos ordinas atkovoja iš Danijos Estijos žemes

1385 Krėvos sutartis (unija su Lenkija)

1387 Lietuvos krikštās

1392–1430 Vytautas – Lietuvos didysis kunigaikštis. Lietuvos klestėjimas

1410 Žalgiris (Grünwald'o) mūšyje sutriuškintas Kryžiuočių ordinas

1466 Torūnės sutartis. Prūsija tampa Lenkijos vasalu

1478 Ivanas III – pirmasis **Rusijos caras**. Prisijungia Naugardo žemes ir **1480** metais nusimeta **mongolų-totorių jungą**

1492–1501 Jonas Albrechtas – Lenkijos karalius

XV a. antroje pusėje gediminaičiai-jogailaičiai valdo LDK, Kryziją, Čekiją ir Vengriją

1525 panaikinas **Kryžiuočių ordinas**, įkuriamas **Prūsijos hercogystė** (Lenkijos vasalė iki 1660)

1548–1572 Zygimanto Augusto valdymas (gediminaičiai-jogailaičiai dinastijos pabaiga)

1561 Livonija prijungta prie Lietuvos DK

1569 Liublino unija (Lenkijos ir Lietuvos valstybės įkūrimas)

1570 kuriamas Transilvanijos kunigaikštystė

1576–1588 Transilvanijos kunigaikštis **Steponas Batoras** – Respublikos valdovas

1596 religinė Brastos unija

1618 Brandenburg'o Hohenzoller'iai paveldi Prūsijos hercogystę

1640–1688 Frydrichas II – Brandenburg'o ir Prūsijos vieningos valstybės kūrėjas

nuo 1687 Austrijos Habsburgai valdo Sileziją, Čekiją, Vengriją ir Transilvaniją

1701 susikūrė **Prūsijos karalystės** (viena didžiausių kariinių jėgų Europoje)

1689–1725 Petras I – Rusijos caras, pradėjęs europinti šalį

1700–1721 Šiaurės karas

1703 įkuriamas **Sankti Peterburgas**

1772 I Respublikos padalijimas
1793 II Respublikos padalijimas
1795 III Respublikos padalijimas

Pastaba: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės chronologinė lentelė smulkiau pateikiama 15 ir 25 psl.

1100

1200

1300

1400

1500

1600

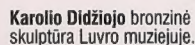
1700

1800 m.

Karaliaus Teodoriko Didžiojo mauzoliejus (VI a. pradžia) Ravenoje, kuri buvo ostgotų valstybės sostinė. Teodoriko raštinės dokumentų rinkinyje „Ivairnybės“ yra paskelbtas šio ostgotų karaliaus laiškas, maždaug 523–526 metais rašytas aisciams.

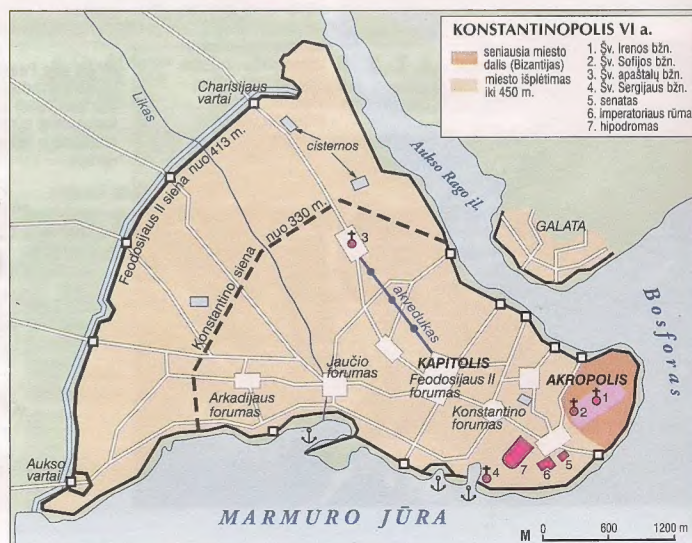

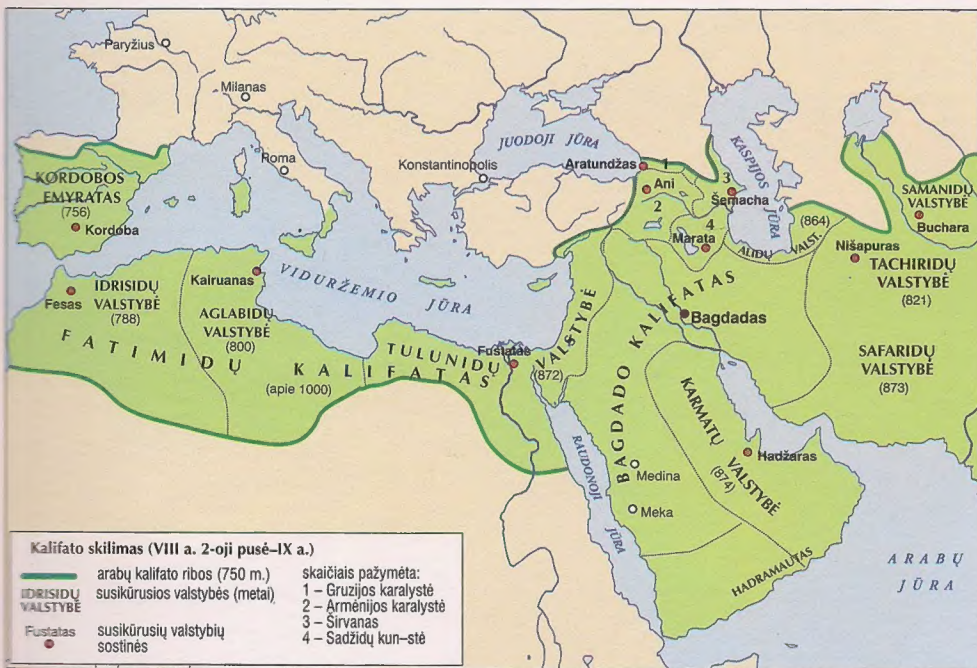
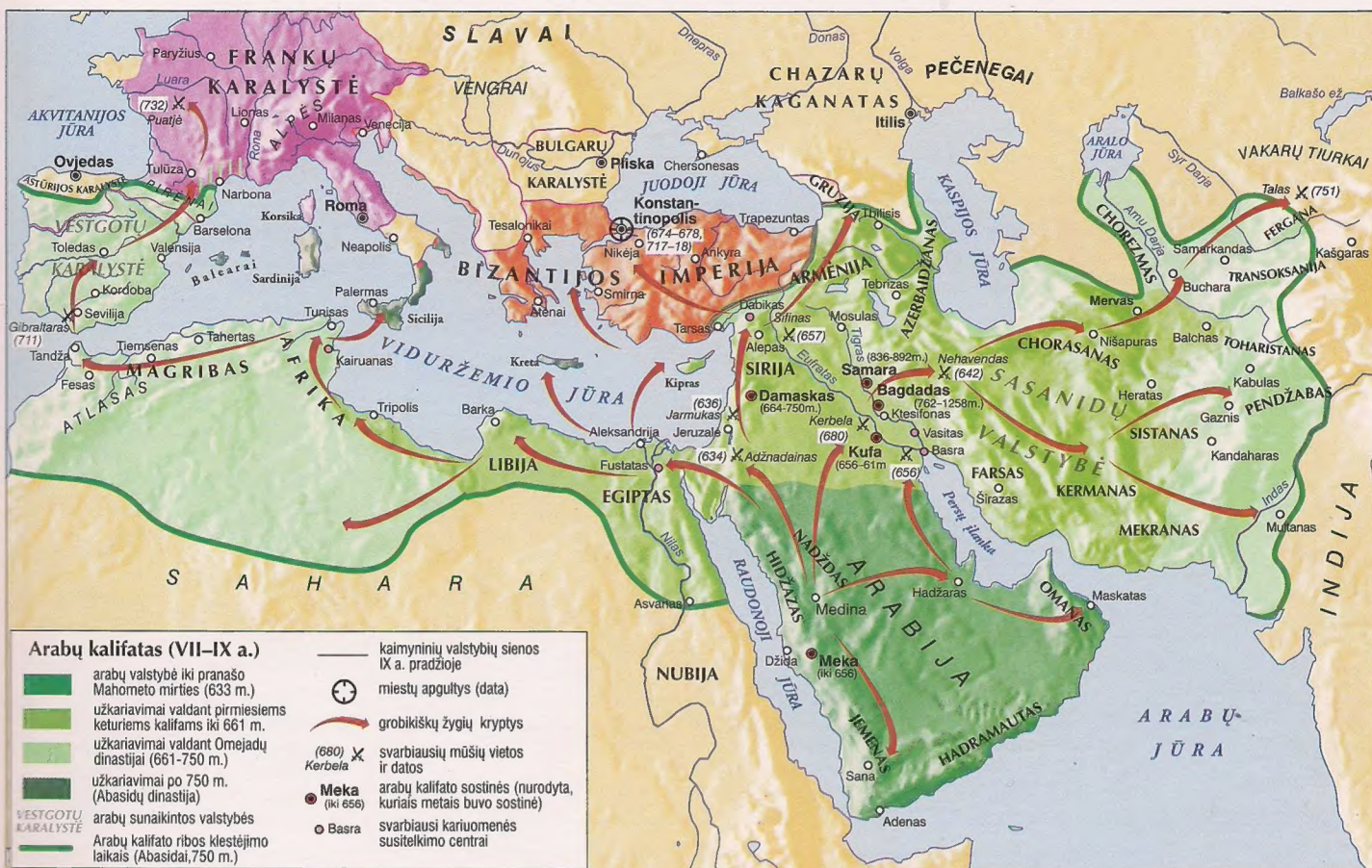

Bizantijos imperatoriaus Justiniano atvaizdas mozaikoje iš San Vitale bažnyčios Ravenoje (Italija). Mozaika sukurta Bizantijai užėmus Raveną ir 540 m. nukariavus ostgotus. Ravena buvo bizantinės Italijos sostinė iki 751 m.

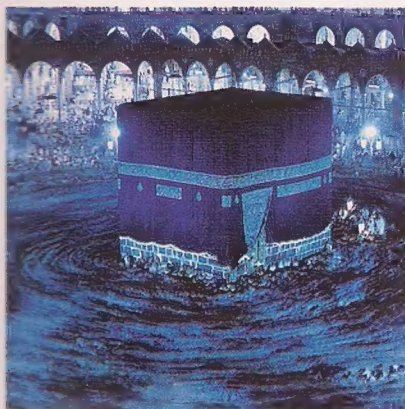

Bizantinės architektūros šedevras Agia Sofija (gr. *šventoji išmintis*) bazilika (pastatyta 532–37 m.). Vėliau turkai osmanai paverė šią šventovę mečete ir pristatė keturis minaretus.

Koranas – šventoji musulmonų knyga.

Nesuskaičiuojamos minios tikinčiųjų užpildo Mekos mieste **Didžiąją mečetę** – islamo šventovių šventovė. Musulmonai tiki, kad ją įkūręs pats Adomas. Maldininkai eina apie **Kaabos** šventyklą septynis kartus. Fotografuojant ilgų išlaikymu gaunamas įdomus sūkuriuojančios masės efektas (nuotraukoje). Pačią Kaabą puošia auksas, sidabras ar kitų metalų gijomis išsiuvinėto juodo šilko uždanga, arabų vadinama **kisva**. Ji kasmet iškilmingai keičiama.

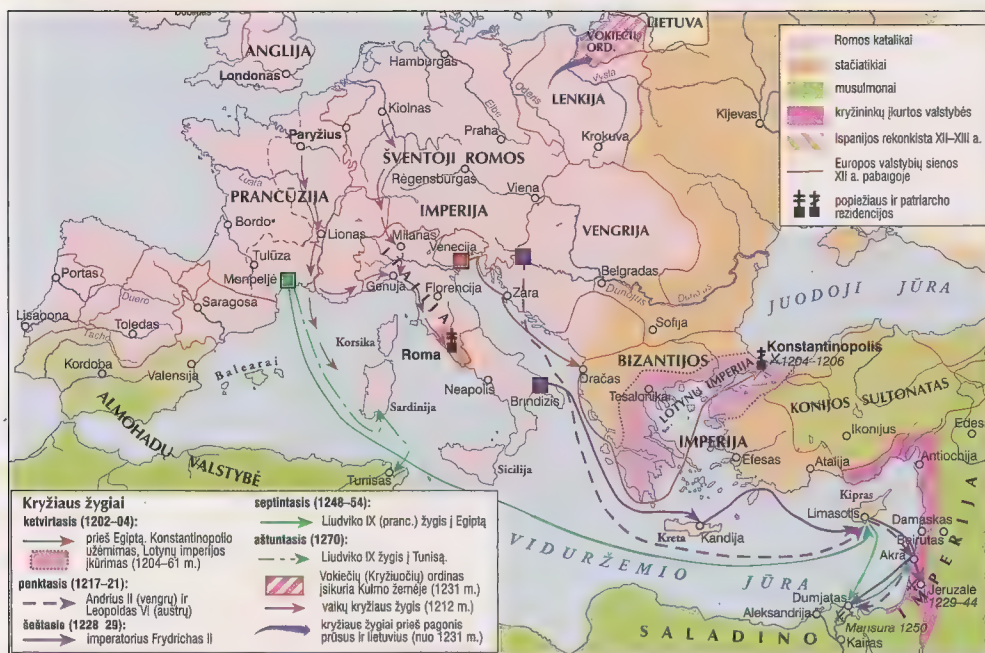

Mečetė – musulmonų kulto pastatas Samaroje (dabar Irake).

Vienas įspūdingiausių runų pavyzdžių „Rök“ akmuo, rastas Gotlando salos rytuose (ankstyvasis vikingų amžius). Tai ilgiausias žinomas įrašas, išraižytas trumpomis šakotomis runomis, neįkainojamas literatūros kūriny, kurį Varinas parašė savo mirusiam sūnui atminti.

Lotynų imperija Rytuose

Daugelis riterių traukė į Šventąją žemę nuotykių ieškoti, be to, tikėjosi apčiuopiamos naudos: užkariauotose srityse kūrėsi pilys, kunigaikštystės, grafystės, netgi imperija. Nuotraukoje: **kryžiuočių tvirtovė Sirijoje, 1142-1271 metais** atrėmusi ne vieną musulmonų puolimą.

Klajoklių „miestas“
Mongolai į žygius traukdavo karavanais, kurie su palapinėmis (jurtomis) ir kita manta nusitęsėdavo iki 80 km. Chano vilkstinės priedangą sudarė apie 10 tūkstančių ginkluotų raitelių. Be jų karavane būdavo apie 10 tūkstančių pėsčiųsų kartu su šeimomis (maždaug 40 000 žmonių).

Čingischano (Temučino, 1167-1227) bronzinis reljefas.

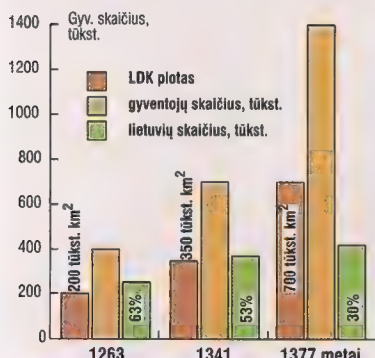

Popiežiaus rūmai Avinjone

XIII a. monetos:
a) Venecijos dukatas
b) Florencijos florinas
c) Prancūzijos eku

Lietuvos ploto ir gyventojų skaičiaus kitimas

LDK valdovas Gediminas (1275–1341 m.)
– Gediminaičių dinastijos pradininkas. Atrėmė kryžiuočių antpuolius ir plėtė valstybės teritoriją rytus. Savo laiškuose Europos miestams siekė panaikinti Lietuvos politinę izoliaciją (dailininkė J. Malinauskaitė).

Lietuvos krikštas iki 1430 m.

- valstybių sienos 1422 m.
- Vilniaus ir Medininkų vyskupijų nba
- vyskupijų centrai
- katalikų parapijos, [steigtos:
- valdant Jogailai (1387–1392 m.)
- valdant Vytautui (1392–1430 m.)

vienuolių ordinais:

- pranciškonų
- dominikonų
- benediktinų

vienuolynai, [išikūrę:

- valdant Gediminui (iki 1323 m.)
- išnykę Gedimino laikų vienuolynai
- valdant Jogailai ir Vytautui (iki 1430 m.)

- Sv. Augustino atgailos kanaanininkai

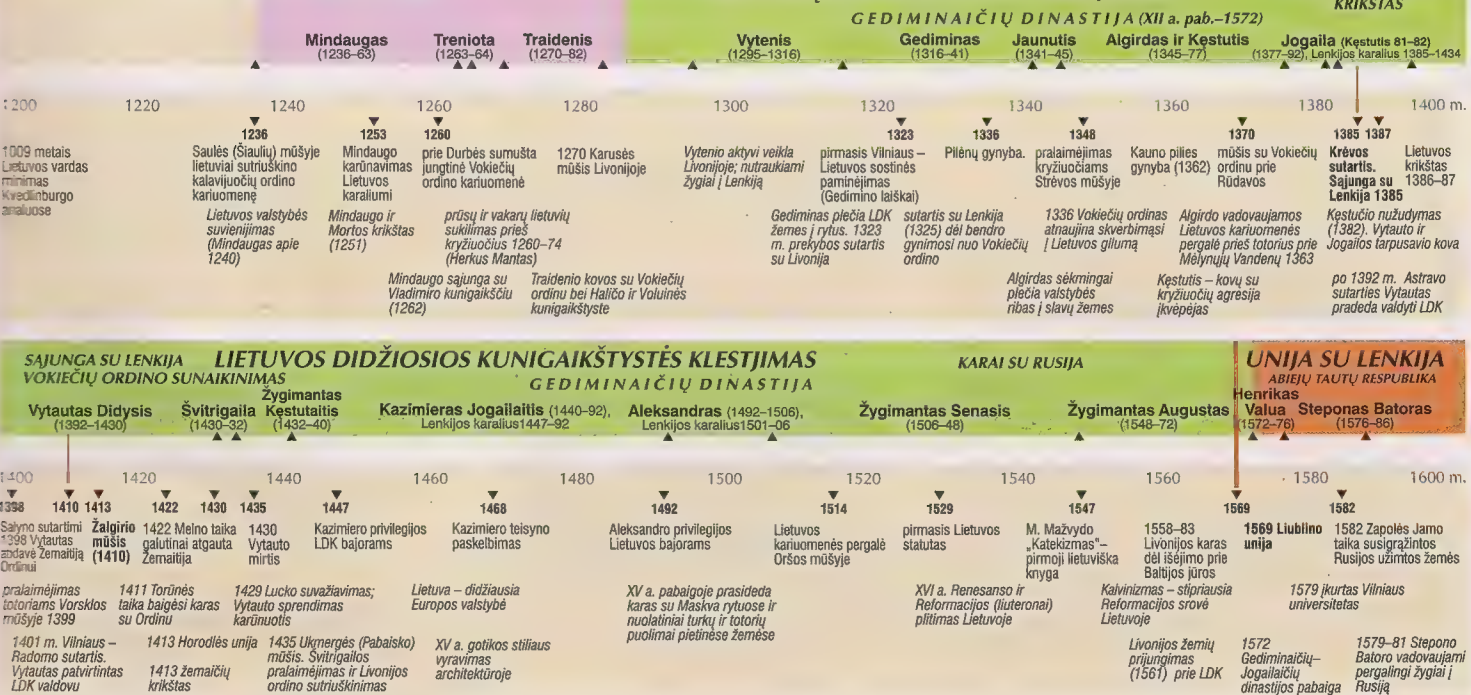

Lietuvos krikštas iki 1430 m. (pagal Z. Kiaupą)

LDK valdovai Algirdas (1296–1377) ir Kęstutis (1347–1382),
vienas antrą remdami, sėkmingai atėmė Kryžiuočių ordino agresiją,
mongolų-totorių antpuolius bei išplėtė valstybės ribas į slavų žemes
(dailininkė J. Malinauskaitė).

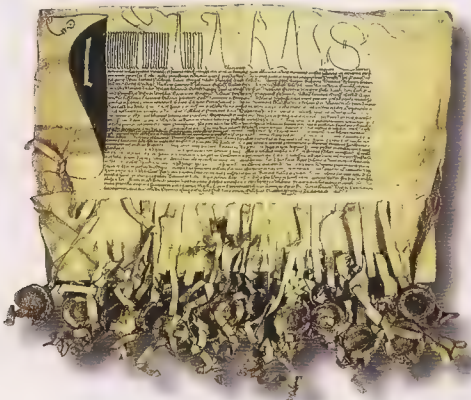
Kovos su ordinais XIII–XIV a.	
LDK XIV a.	
ordinų ir vyskupijų valdos	svarbesnės Ordino ir vyskupijų pilys
Vokietijos ordino 1398–1409 m. laikinai valdytos LDK žemės	lietuvių mūrinės pilys
Ordino svarbiausią ir mažesnius ordinų puolimų kryptys	svarbesnės lietuvių medinės pilys ir įtvirtinimai
lietuvių atsakomųjų puolimų kryptys	didžiojo magistrato rezidencija (1309–1457 m.)
lietuvių atsakomųjų puolimų kryptys	komitūnų rezidencijos
svarbiausių mūsų vietos ir datos	vyskupijos, pirmieji ordinų miestai
svarbiausių pilių apgultys	sukilimai prieš užkariautojus
svarbesnės pilių apgultys	vietos ir datos
svarbesnės pilių apgultys	didysis priešų sukilimas (1260–74 m.)

**LIETUVOS
KRIKŠTAS**

Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XIV a. pab.–XV a.

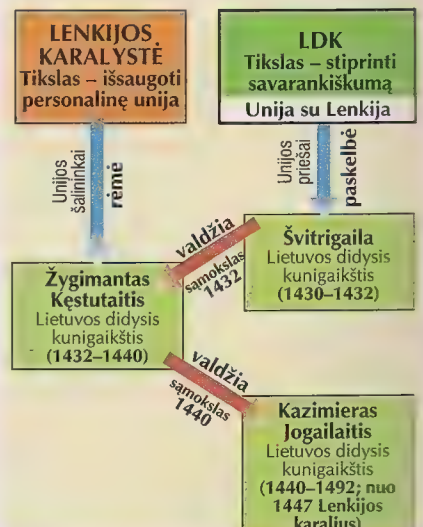
- LDK žemės valdant Gediminui (1316–1341 m.) žemės, prijungtos valdant Algirdui (1345–1377 m.) žemės, prijungtos valdant Vytautui (1392–1430 m.) Lenkijos užimtos žemės po Vytauto mirties žemės, pakaitomis priklausiusios LDK ir Rusijai LDK žemės, atitekusios Krymo chanatui 1484 m. Lenkijai atitekusios žemės ir jos vasalai po 1454 m. LDK ir Lenkijos valstybių sienos XV a. pabaigoje
- LDK siena su Lenkija 1430 m.
- LDK siena su Rusija po 1494 m. taikos
- Vokiečių ordino ribos 1454 m.
- LDK žemės iki 1409 m. priklausiusios Vokiečių ordinui svarbiausių mūšių vietos ir datos
- valstybių sostinės
- vaivadijų ir žemių centrai
- kiti miestai
- Vytauto žygis prieš Aukso Ordą

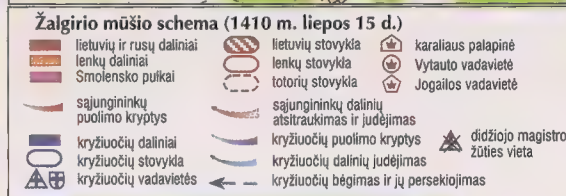
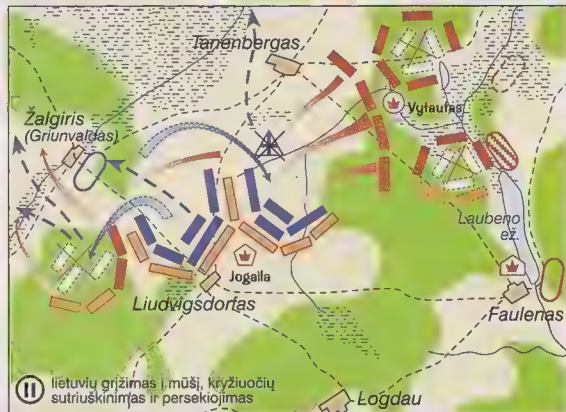
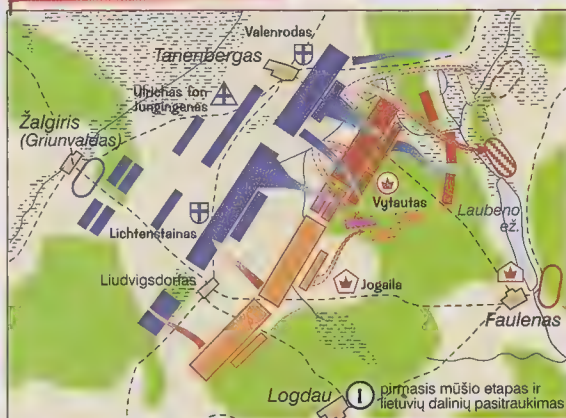
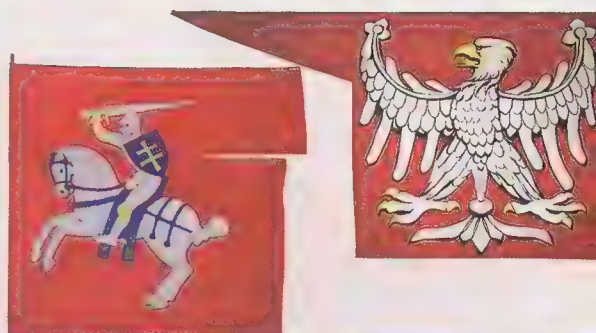
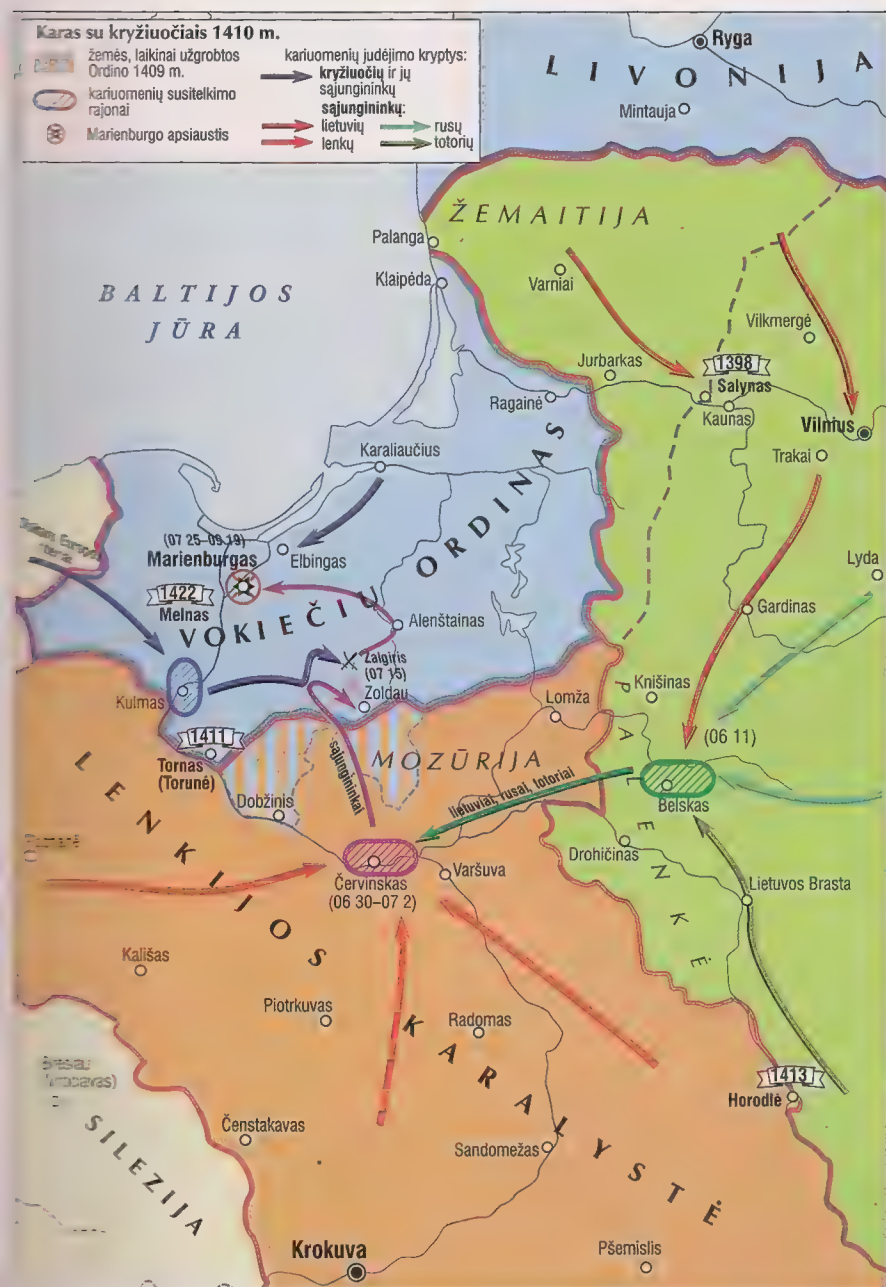
Vienas iš Horodlės unijos dokumentų. Horodlės unija 1413 m. patvirtino LDK savarankiškumą, išplėtė Lietuvos bajorų teises.

LDK valdovas Vytautas Didysis (1350–1430 m.). Jo valdoma LDK tapo centralizuota, krikščioniška valstybe (dailininkė J. Malinauskaitė).

Politinė kova LDK po Vytauto mirties

Žalgirio mūšio 1410 m. liepos 15 d. schema

Didžiojo ordino didysis magistras **Ulrichas von Jungingenas** (1360–1410) – Lietuvos karo vadas (iš XVI a. magistrų portretų rinkinio).

Didžiojo kryžiuočių magistro vėliava. Po ją buvo labiausiai pasižymėję dvariščiai ir riteriai.

Žalgirio mūšis (dailininkas J. Mateika, Varšuvos nac. muziejus).

Šimto metų karas (1337–81 m.)

- Prancūzijos teritorijos 1328 m.
- Prancūzijos karalystės sienos prieš karą 1328 m.
- prancūzų kariuomenės žygis 1356 m.
- Žakerijos sukilimo apimti rajonai (1358 m.)
- svarbiausi prancūzų kariuomenės atsakomieji smūgiai (1369–77 m.)
- Anglijai pavaldžios teritorijos Prancūzijoje (1328 m.)
- Anglijos valdos Prancūzijoje pagal Bretinį taiką 1360 m.
- Edvardo III karo žygis (1346 m.)
- Juodojo princo karo žygiai 1356 m.
- anglų apsiausti miestai
- Burgundijos hercogystė 1363 m.

Šimto metų karas (1420–53 m.)

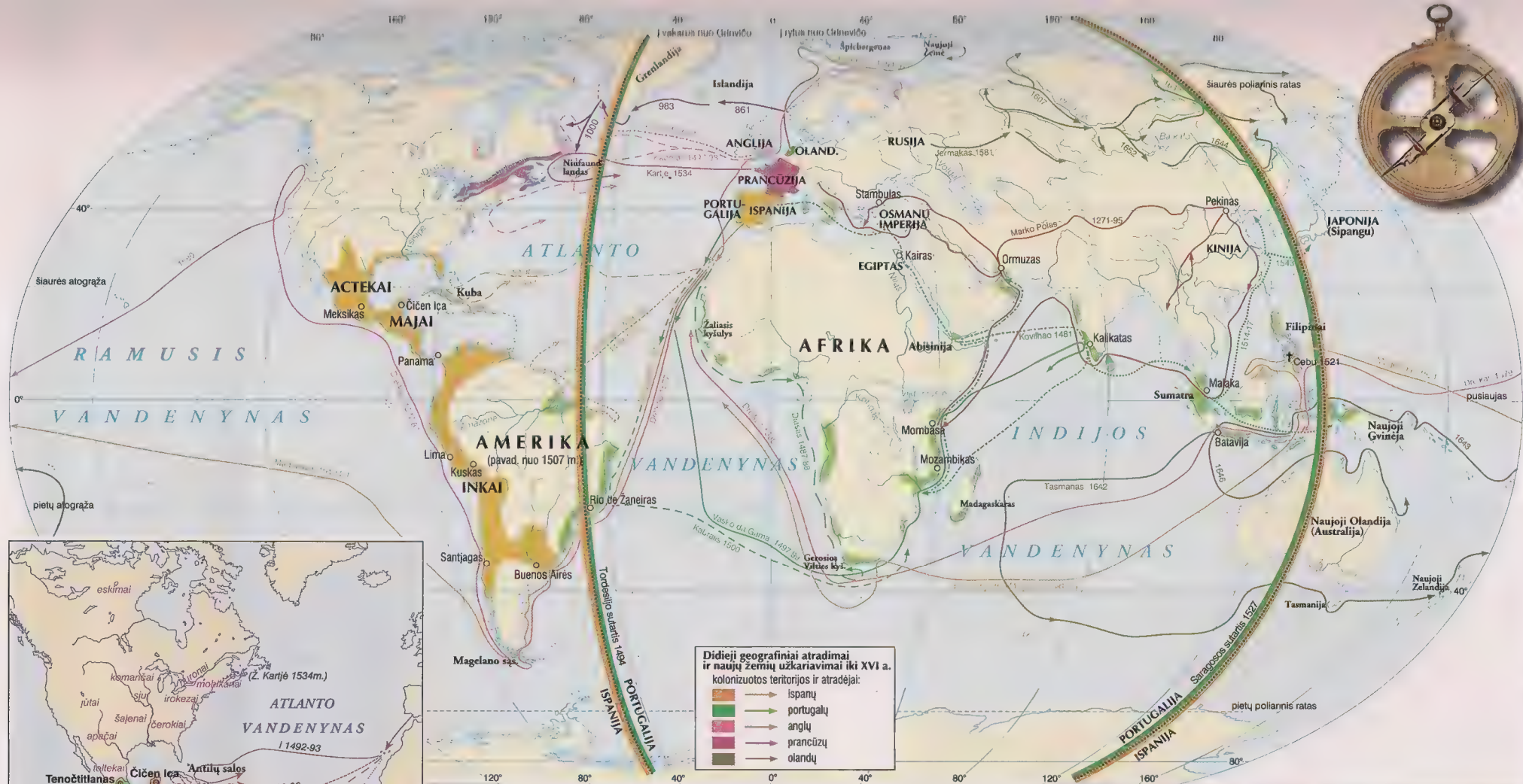
- Prancūzijos teritorija 1420 m.
- Prancūzijos karalystės sienos po karo 1453 m.
- Žanos d'Ark vadovaujamos kariuomenės žygiai
- pagrindinės taikos sutartys
- svarbiausių mūšių vietos ir datos
- didžiausia anglų užimta teritorija (1429 m.)
- teritorija, pavaldi Burgundijos hercogystei
- Henriko V karo žygis (1415 m.)
- Popiežiaus sritis (nuo 1348 m.)

Turkų Osmanų valdų plėtimas

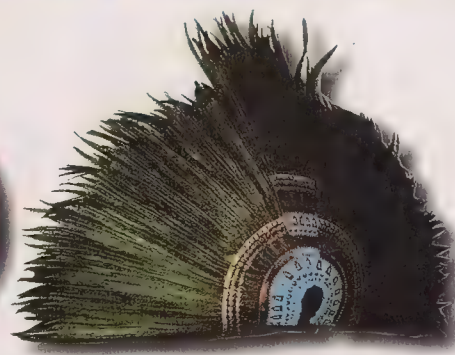

Turkų Osmanų imperija (XIV–XVII a.)

- maksimalus Osmanų imperijos išplitimas iki 1683 m.
- Osmanų valdų plėtimas (data):
- 1326 1451 1481 1520 1566 1683
- vasalai
- (1526) X Mohačas
- svarbiausių mūšių vietos ir datos
- Konstantinopolio apgultis ir užgrobimas 1453 m.
- Timūro (mongolų) grobiški žygiai į Mažąją Aziją 1400–402 m.

Actekų kalendorius

Paskutiniojo Actekų valdovo Montesumos galvos apdangalas buvo apie 1,2 m aukščio.

Portugalų jūrininko Pedro Alvareso Kabralio vadovaujama ekspedicija 1500 metų balandžio 22 dieną išsilaipino Brazilijos krante.

Martynas Liuteris (1483–1546 m.)
1517 metais paskelbė 95 tezes, nukreiptas prieš prekybą nuodėmių atleidimu, Vitenberge, kuris dažnai taip ir vadinamas Liuterio miestu (vokiškai Lutherstadt Wittenberg). Žymiausias Bažnyčios reformuotojo pasekėjų bendruomenių yra ir Lietuvoje (centras Tauragėje). Jų religinė konfesija vadinama evangelikais liuteronais.

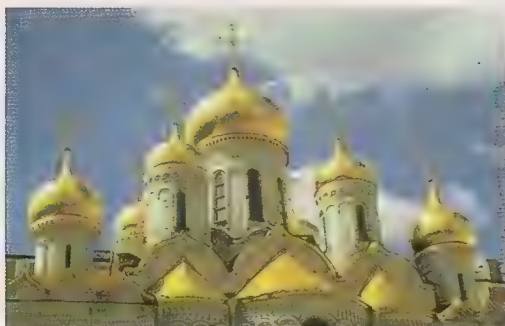

Jonas Kalvinas (1509–64 m.) buvo kitas žymiausias Krikščionių (katalikų) bažnyčios reformuotojas greta Martyno Liuterio. Svarbiausiu kalvinizmo centru tapo Ženevos miestas Šveicarijoje. Nuo XVI amžiaus kalvinizmas smarkiai veikė ir Lietuvos visuomenę. Daugelis žymių to meto lietuvių, didikų palaikė ryšius su pačiu Kalvinu. Jo šalininkai mūsų šalyje nuo seno vadinami reformatais (centras Biržuose).

Vestminsterio abatijoje (vienuolyne) Londone karūnuojami ir laidojami Anglijos karaliai. Šios šalies monarchas kartu yra **Anglikonų bažnyčios** valdovas, paskiriantis jos **vyskopus ir arkivyskopus**. Anglikonystė – ypatinga protestantizmo šaka, iš esmės įsigalėjusi po karaliaus Henriko VIII Tudoro konflikto su Katalikų bažnyčia ir patyrusi didelį kalvinizmo įtaką.

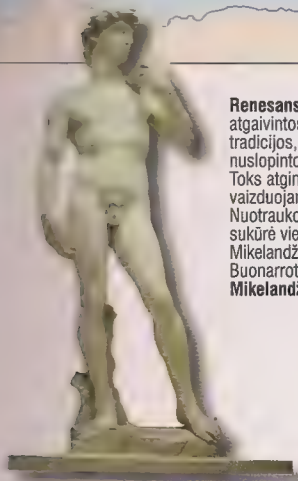

Aprėšimo soboro kupolai
Vienas įspūdingiausių Maskvos kremliųas soborų, pastatytas 1489 m. Pskovo architektų, ikonostasas su A. Rublovo ir Teofano Graiko ikonomis

Rusijos imperijos plėtimasis iki XVIII a. pradžios

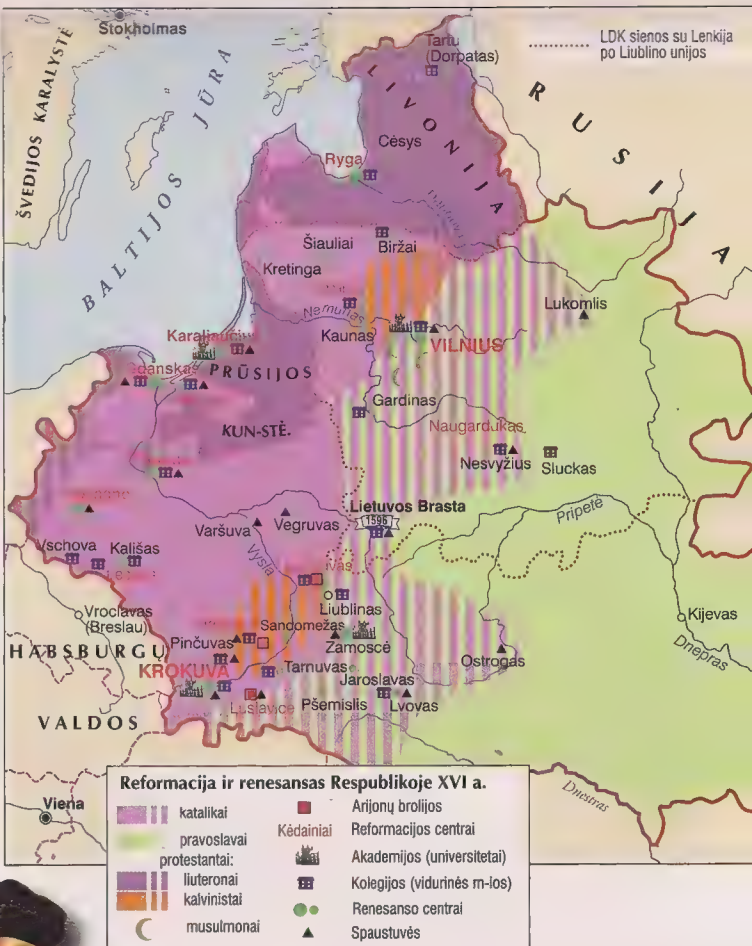

Renesanso laikotarpiu Europoje buvo atgaivintos ir išpuoselėtos kultūros tradicijos, vyraavusios Antikoje, bet nuslopintos ankstyvaisiais viduramžiais. Toks atgimimo pobūdis matyti ir vaizduojamojo meno kūriniuose. Nuotraukoje: **Dovydo skulptūra**, kurią sukūrė vienas žymiausių italų menininkų Mikelandželas Buonaroti (Michelangelo Buonarroti), dažnai vadinamas tiesiog **Mikelandželu**.

Erasmus Roterdamiets (1466–1536 m.)
Humanizmo kryptis Renesanse (dvasinės ir materialinės kultūros Atgimime) prasidėjo XIV ir XV amžių sandūroje Italijoje ir paplito bemaž visoje Europoje. Žymiausių Europos humanistų mokslininku vadinamas Erasmus iš Roterdamo (Roterdamiets). Jis išvertė Naująjį Testamentą į graikšią lotynų kalbą ir buvo bene pirmasis žmogus, nuodugniau tyrinęs šią Šventojo Rašto dalį.

Reformacija ir renesansas Respublikoje XVI a.

■ katalikai	■ Arijonų brolijos
■ pravoslavai	■ Kėdainiai
■ protestantai:	■ Akademijos (universitetai)
■ liuteronai	■ Kolegijos (vidurinės m-ls)
■ kalvinistai	■ Renesanso centrai
○ musulmonai	■ Spaustuvės

- 1642–48 metų Anglijos pilietinis karas**
- parlamento kontroliuojamos teritorijos (apskritagalviai)
 - monarchijai pavaldžios sritys (kavalleriai)
 - skulimai
 - X (1645) svarbiausių mūšių vietos ir datos
 - monarchistų puolimai
 - parlamento atsakomieji smūgiai
 - Kromvelio grobiamieji žygiai
 - Jungtinės karalystės sukūrimas (1649–60 m.)

Sparnuotojo husaro – XVII a. II pusės LDK ir Lenkijos kariuomenių raitelio šarvai. Sparnuoti gerai ginkluoti raiteliai sudarė įspūdingą ir baimę keliantį reginį.

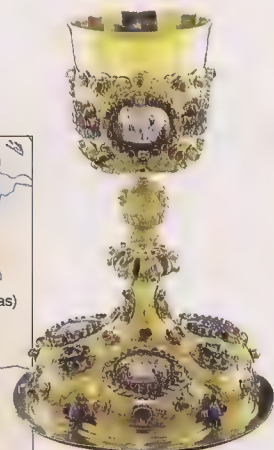

Aukso kasykla

Kolonijų Amerikoje gamtos turtams išgauti ispanai išnaudojo indėnus ir iš Afrikos atgabentus juodaodžius vergus. Iš Naujojo pasaulio prisiplėšti lobiai, ypač auksas ir sidabras, padėjo Ispanijai tapti XVI amžiuje turtingiausia Europos valstybe.

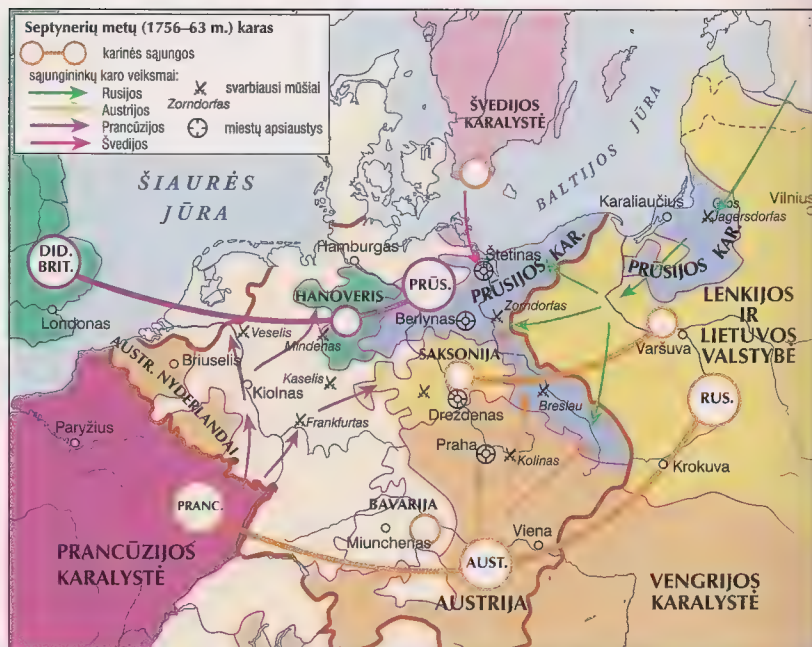
Steponas Batoras 1579 metais įsteigė Vilniaus akademiją (dailininkas V. Smakauskas)

Vilniaus vyskupo Mykolo Stepono Paco barokinė apeiginė taurė (iš Vilniaus katedros lobyno).

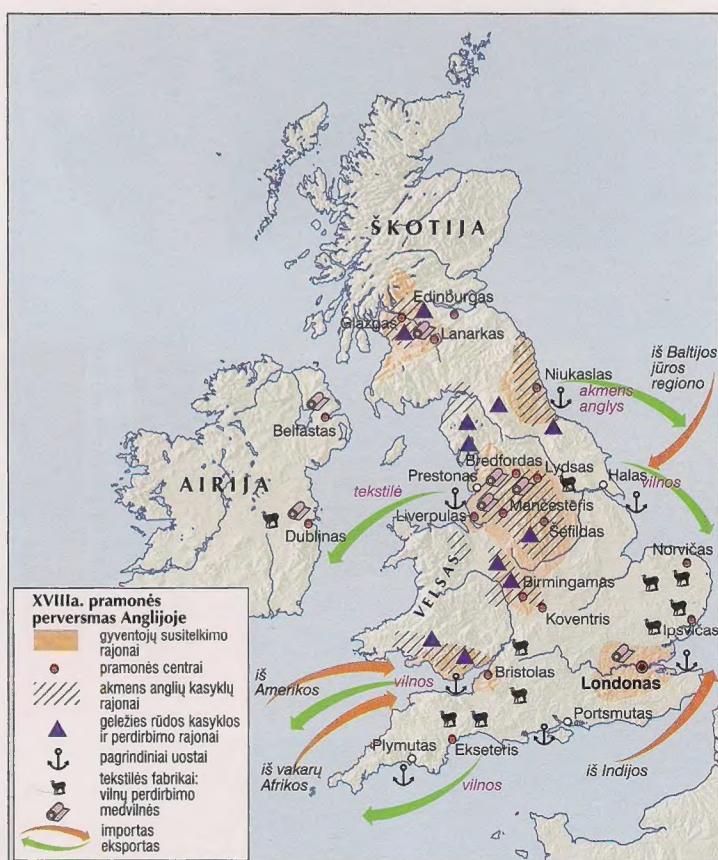
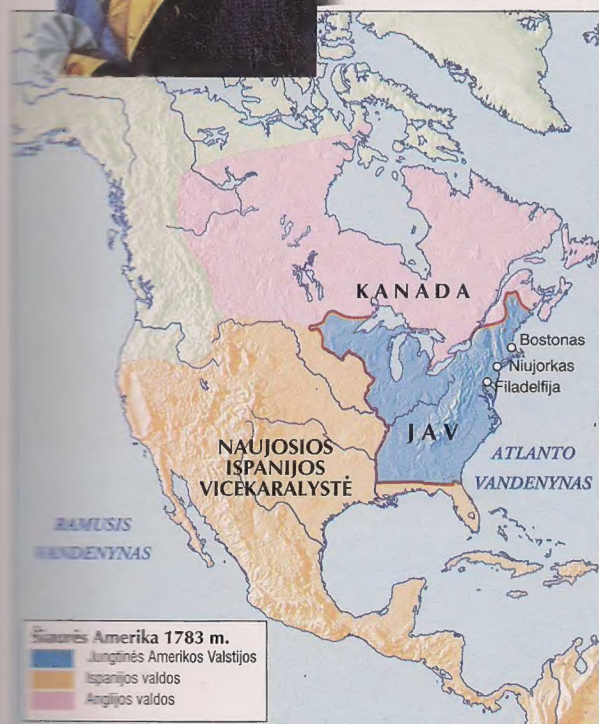

Apšviestojo absoliutizmo atstovas, Prūsijos karalius Frydričas II (1740–86 m.).

Džordžas Vašingtonas (George Washington, 1732–99 m.) – amerikiečių nepriklausomybės kovų didvyris. 1789 metais jis išrinktas pirmuoju JAV prezidentu ir valdė šalį iki 1796 metų.

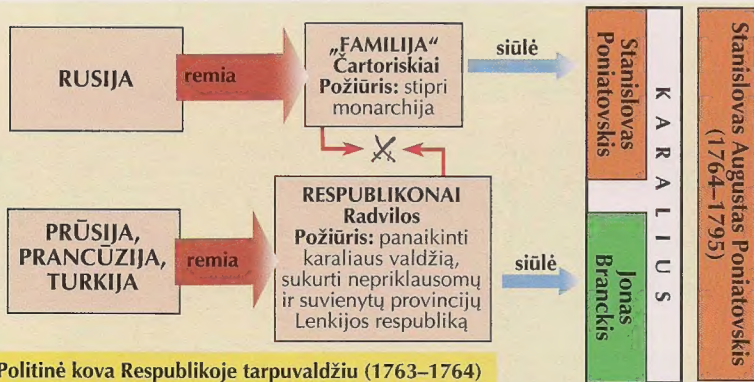

Sukilimo vyriausiasis vadas, lenkų generolas **Tadas Kosciuszka**, pagarsėjęs JAV nepriklausomybės kare.

Vyriausiasis 1794 m. sukilimo vadas Lietuvoje **Jokūbas Jasinskis**.

ACISZAUKIMAS

KODOS NATYDIDIAUSIŲ NARADŲS LIETUVOS UNTO VISO GASPADVISO, KATRIS GIVIANA ULICZOS, SIVIMULOS UNTO VISO ŽEMIES LIETUVOS.

W tym roku... (text continues in Lithuanian)

Lietuvos tautinės aukščiausiosios tarybos 1794 m. atsisaukimas raginantis ginti tėvynę ir stoti į sukilėlių gretas.

„Karių pyragas“ (XVIII a. graviūra)
Ilgai krizės kamuota Lenkijos ir Lietuvos valstybė virto pirmojo padalijimo 1772 metais auka.

Bastilijos šturmas

Bastilijos šturmas
Šioje viduramžių tvirtovėje ilgai buvo kalinami politiniai kaliniai, bet paryžiečių minia ją puolant, Bastilijoje tebuvo 7 asmenys. Ji buvo senojo režimo simbolis, o jos užėmimas tapo revoliucijos simboliu.

Žmogaus ir piliiečio teisių deklaracija paskelbta 1789 m. rugpjūčio mėn., vėliau buvo panaudota kaip 1791 m. konstitucijos įvadas.

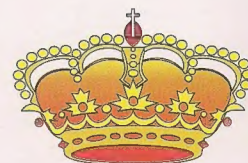
1789–1794 m. Prancūzijos didžioji revoliucija

- Prancūzija 1789 m.
Prancūzijos užkariautas
teritorijos iki 1796 m.
rojalistų ir žirondistų maištai
prieš revoliuciją
svarbiausias revoliucijos
židiny
revoliucionierių komitetų
užvaldyti miestai
kontrevoliucijos centrai
koalicijos puolimas prieš
revoliuciją
svarbiausių mūšių vietos
ir datos

LIETUVOS VALDOVAI XIII–XVI a. GEDIMINAIČIŲ–JOGAILAIČIŲ DINASTIJA

MINDAUGAS
(1219–63)
Lietuvos valdovas 1236–63
karalius 1253

TRENIOTA
(1257–64)
Lietuvos valdovas 1263–64
Mindaugo sūnėnas

**VAIŠELGA
(VAIŠVILKAS)**
(1254–67)
Lietuvos valdovas 1264–67
Mindaugo sūnus

ŠVARNAS
(...–1269)
Lietuvos valdovas 1267–69
Mindaugo žentas
Haličo kunigaikštis

TRAIDENIS
(...–1282)
Lietuvos valdovas 1270–82
Treniotos sūnus

BUDIKIDAS
(...–1292)
Lietuvos valdovas 1282–89
Traidenio sūnus

**PUKOVERAS-
BUDIVIDAS**
(...–1295)
Lietuvos valdovas 1289–95
Traidenio sūnus

Vytauto Didžiojo antspaudas,
1407–30 m.

VYTENIS
(...–1316)
Lietuvos valdovas 1295–1316
Pukovero sūnus

GEDIMINAS
(1275–1341)
Lietuvos valdovas 1316–41
Pukovero sūnus
Gedimainių dinastijos
pradininkas

JAUNUTIS
(...–1366)
Lietuvos valdovas 1341–45
Gedimino sūnus

ALGIRDAS
(...–1377)
Lietuvos valdovas 1345–77
Gedimino sūnus

KESTUTIS
(1300–1382)
Lietuvos valdovas 1345–77,
1381–82
Gedimino sūnus

ŠVITRIGAILA
(1370–1452)
Lietuvos valdovas 1430–32
Algirdo sūnus

JOGAILA
(1348–1434)
Lietuvos valdovas 1377–81,
1382–92
Algirdo sūnus
1386 Lenkijos karalius

VYTAUTAS
(1350–1430)
Lietuvos valdovas 1392–1430
Kęstučio sūnus

ŽYGIMANTAS
(1365–1440)
Lietuvos valdovas 1432–40
Kęstučio sūnus

KAZIMIERAS
(1427–92)
Lietuvos valdovas 1440–92
Jogailos sūnus
1447 Lenkijos karalius

ALEKSANDRAS
(1460–1506)
Lietuvos valdovas 1492–1506
Kazimiero sūnus
1501 Lenkijos karalius

**ŽYGIMANTAS
Senasis**
(1467–1548)
Lietuvos valdovas 1506–48
Kazimiero sūnus
1506 Lenkijos karalius

**ŽYGIMANTAS
AUGUSTAS**
(1520–72)
Lietuvos valdovas 1548–72
Žygimanto II sūnus
1548 Lenkijos karalius
Gedimainių–Jogailaičių
dinastijos pabaiga

Trakų kunigaikščio Kęstučio
antspaudas, 1379 m.

Sudaryta remiantis J. Tolvaišo iliustracijomis